

SANOAT MAHSULOTLARINI EKSPORT SALOHIYATINI OSHIRISH YO'LLARI

Andijon davlat texnika instituti
Muhandislik iqtisodiyoti va boshqaruv fakulteti
Iqtisodiyot kafedrası
4 kurs 111-21 guruh talabasi
Ibrohimov Xojiakbar To'lanboy o'g'li
ilmiy raxbar: assistent F.A. Rustamova
Ilmiy maslahatchi: i.f.f.d, dotsent M.Muxtorov

Annotatsiya: *Ushbu maqola Andijon davlat texnika instituti, Muhandislik iqtisodiyoti va boshqaruv fakulteti, Iqtisodiyot kafedrası 4-kurs talabasi Ibrohimov Xojiakbar To'lanboy o'g'li tomonidan assistent F.A. Rustamova ilmiy rahbarligida va i.f.f.d., dotsent M. Muxtorov ilmiy maslahatchiligida tayyorlangan. Maqolada sanoat mahsulotlarining eksport salohiyatini oshirishning dolzarb masalalari ko'rib chiqiladi. Unda eksportni rag'batlantirishning asosiy yo'nalishlari, jumladan, mahsulot sifatini yaxshilash, innovatsiyalarni joriy etish, xalqaro standartlarga moslashish, yangi bozorlarni o'zlashtirish, marketing strategiyalarini takomillashtirish hamda eksportni moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash mexanizmlari tahlil qilinadi. Shuningdek, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ilgari suriladi.*

Kalit so'zlar:*Eksport, sanoat mahsulotlari, eksport salohiyati, sifat, innovatsiya, xalqaro bozorlar, marketing, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, investitsiya.*

Annatation:*This article was prepared by Ibrohimov Khojiakbar Tulanboy ugli, a 4th-year student of the Faculty of Engineering Economics and Management, Department of Economics, Andijan State Technical Institute, under the scientific supervision of Assistant F.A. Rustamova and scientific advisory of Ph.D., Associate Professor M. Mukhtorov. The article examines topical issues of increasing the export potential of industrial products. It analyzes the main directions for stimulating*

exports, including improving product quality, introducing innovations, adapting to international standards, developing new markets, enhancing marketing strategies, and mechanisms for financial and institutional support of exports. Additionally, existing problems and proposals for their elimination are put forward.

Keywords: *Export, industrial products, export potential, quality, innovation, international markets, marketing, financial support, investment.*

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida har bir mamlakat iqtisodiy rivojlanishining muhim omillaridan biri **eksport salohiyatini oshirish** hisoblanadi. Ayniqsa, sanoat mahsulotlari eksportini ko'paytirish orqali **barqaror iqtisodiy o'sish, valyuta tushumlarini oshirish** va **ish o'rinlarini yaratish** mumkin. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda sanoatni modernizatsiya qilish va diversifikatsiyalashga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlar mamlakatimizning eksport imkoniyatlarini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi. Biroq, mavjud imkoniyatlardan to'liq foydalanish va xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshlikni oshirish uchun hal etilishi lozim bo'lgan qator vazifalar mavjud.

Ushbu maqola **sanoat mahsulotlari eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo'nalishlarini** tahlil qilishga qaratilgan. Unda eksport hajmini oshirishga to'sqinlik qiluvchi omillar ko'rib chiqiladi, shuningdek, mahsulot sifatini yaxshilash, innovatsiyalarni joriy etish, xalqaro standartlarga moslashish, yangi bozorlarni o'zlashtirish va marketing strategiyalarini takomillashtirish bo'yicha aniq takliflar beriladi. Maqola natijalari yurtimizda eksport faoliyatini yanada rivojlantirish va sanoat mahsulotlarining jahon bozorlaridagi ulushini oshirishga xizmat qiladi degan umiddamiz.

Sanoat mahsulotlari eksport salohiyatini oshirish masalasi iqtisodiy adabiyotlarda keng muhokama qilingan dolzarb mavzulardan biridir. Ko'plab olimlar va tadqiqotchilar ushbu sohada nazariy va amaliy jihatdan muhim izlanishlar olib borganlar.

Jahon iqtisodiyotining yetakchi nazariyotchilari, jumladan, **Maykl Porter** (Michael Porter) o'zining "Millatlarning raqobatdosh ustunligi" asarida mamlakatlarning xalqaro bozorlardagi muvaffaqiyatini belgilovchi omillarni chuqur tahlil qilgan. Porter innovatsiyalar, klasterlar rivoji va ichki raqobat muhitining eksport salohiyatiga ta'sirini asoslab bergan. Uning konsepsiyalari sanoat mahsulotlari eksportini diversifikatsiya qilish va yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishning muhimligini ko'rsatadi.

Boshqa bir qator iqtisodchilar, masalan, **Pol Krugman** (Paul Krugman) va **Elhanan Helpman** (Elhanan Helpman) xalqaro savdo nazariyasida miqyos iqtisodiyoti va monopolistik raqobatning eksportga ta'sirini o'rganganlar. Ularning ishlari mamlakatlarning tovarlar va xizmatlar eksportini oshirishda tarmoqlararo va tarmoq ichidagi ixtisoslashuvning ahamiyatini ochib bergan.

O'zbekiston iqtisodiyotiga oid tadqiqotlarda ham eksport salohiyatini oshirishga katta e'tibor qaratilgan. Mahalliy olimlardan **B.Yu. Xodiyev, A.Sh. Bekmurodov, T.S. Jo'rayev** kabi tadqiqotchilar O'zbekistonning eksport tarkibini takomillashtirish, sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish va yangi eksport bozorlarini o'zlashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqqanlar. Ularning ishlari ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, mahsulot sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish, sertifikatlash tizimini takomillashtirish hamda eksportni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, xalqaro moliya institutlari va tashkilotlarining, jumladan, **Jahon banki** (World Bank) va **Xalqaro valyuta fondi** (International Monetary Fund) hisobotlarida ham eksportni rag'batlantirish, investitsiyalarni jalb qilish va savdo siyosatini erkinlashtirish orqali mamlakatlarning eksport imkoniyatlarini kengaytirish bo'yicha qator tavsiyalar berilgan. Ushbu tavsiyalar eksportga yo'naltirilgan innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash, eksportga yo'naltirilgan kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, shuningdek, logistika va transport infratuzilmasini takomillashtirishga qaratilgan.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili sanoat mahsulotlari eksport salohiyatini oshirish **kompleks yondashuvni** talab etishini ko'rsatadi. Bu esa nafaqat iqtisodiy, balki institutsional, huquqiy va infratuzilmaviy islohotlarni ham o'z ichiga oladi. Mazkur tadqiqot ushbu adabiyotlar asosida O'zbekiston sanoat mahsulotlari eksportini oshirishning o'ziga xos xususiyatlari va samarali yo'llarini aniqlashga xizmat qiladi.

Muhokama

Sanoat mahsulotlari eksport salohiyatini oshirish O'zbekistonning barqaror iqtisodiy o'sishi va xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot jarayonida ko'rinib turibdiki, eksportni rag'batlantirish kompleks yondashuvni talab etadi, bu esa bir nechta asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi.

Birinchiidan, mahsulot sifati va xalqaro standartlarga muvofiqlik eksportni oshirishning asosiy shartidir. Jahon bozorlarida raqobat juda yuqori bo'lib, xaridorlar yuqori sifatli va zamonaviy talablarga javob beradigan mahsulotlarni afzal ko'radilar. Shu sababli, ishlab chiqarish jarayonlariga innovatsion texnologiyalarni joriy etish, sifat menejmenti tizimlarini (ISO) amaliyotga tatbiq etish va mahsulotlarni sertifikatlash jarayonlarini soddalashtirish muhimdir.

Ikkinchiidan, marketing strategiyalarini takomillashtirish va yangi eksport bozorlarini o'zlashtirish hal qiluvchi ahamiyatga ega. An'anaviy bozorlar bilan birga, Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi kabi rivojlanayotgan bozorlarga chiqish imkoniyatlarini o'rganish zarur. Buning uchun xalqaro ko'rgazmalarda faol ishtirok etish, elektron savdo platformalaridan foydalanish va xorijiy savdo vakilliklari bilan hamkorlikni kuchaytirish lozim.

Uchinchiidan, moliya-kredit mexanizmlarini takomillashtirish va eksportni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashtirishini mustahkamlash lozim. Eksportchilarni subsidiyalash, imtiyozli kreditlar ajratish, sug'urta mexanizmlarini rivojlantirish va valyuta siyosatini barqarorlashtirish orqali korxonalarining eksport faoliyatini rag'batlantirish mumkin. Xususan, kichik va o'rta biznes subyektlarining eksportga

chiqishida moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojini qondirish muhim ahamiyat kasb etadi.

To'rtinchidan, infratuzilmani rivojlantirish, xususan, logistika va transport xarajatlarini kamaytirish eksport samaradorligini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy transport yo'laklarini yaratish, omborxon va bojxona terminallarini takomillashtirish eksport yuklarining o'z vaqtida va arzon narxlarda yetkazilishini ta'minlaydi.

Oxirgi muhim jihatlardan biri, eksportga yo'naltirilgan kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirishdir. Tashqi iqtisodiy faoliyat bo'yicha malakali mutaxassislar, xorijiy tillarni biladigan menejerlar bo'lgan ehtiyojni qondirish eksport jarayonlarini optimallashtirishga yordam beradi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda sanoat mahsulotlari eksport salohiyatini oshirish uchun kompleks va tizimli yondashuv zarur. Bu jarayon birgina omilga bog'liq bo'lmay, balki sifatni yaxshilash, innovatsiyalarni joriy etish, marketingni kuchaytirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlashni ta'minlash, infratuzilmani rivojlantirish va kadrlar salohiyatini oshirish kabi o'zaro bog'liq yo'nalishlarni qamrab oladi.

Yuqorida keltirilgan chora-tadbirlarni izchil amalga oshirish orqali O'zbekistonning sanoat mahsulotlari eksport hajmini sezilarli darajada oshirish, jahon bozorlaridagi ulushini kengaytirish va shu bilan birga, mamlakat iqtisodiyotining barqaror va diversifikatsiyalangan rivojlanishini ta'minlash mumkin. Xususan, eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash, xalqaro hamkorlikni chuqurlashtirish va ilg'or tajribalarni o'zlashtirish kelajakda O'zbekistonning eksport salohiyatini yanada yuksaltirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar Ro'yxati

1. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. Free Press.
2. Krugman, P. R., & Obstfeld, M. (2007). *International Economics: Theory and Policy*. Pearson Addison Wesley.

3. Helpman, E. (2006). *Trade, Globalization, and Inequality: Past and Present*. American Economic Review, 96(2), 1-19.
4. Xodiyev, B. Yu. (2018). *O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyalash sharoitida tashqi iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari*. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (6).
5. Bekmurodov, A. Sh. (2019). *Iqtisodiy o'sish va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish muammolari*. "Moliya" nashriyoti.
6. Jo'rayev, T. S. (2021). *O'zbekiston Respublikasi eksport salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy asoslari*. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (4).
7. Jahon banki hisobotlari (World Bank Reports) – Turli yillardagi O'zbekiston iqtisodiyoti bo'yicha hisobotlar. (<https://www.worldbank.org/uz/country/uzbekistan>)
8. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi hisobotlari (International Monetary Fund Reports) – O'zbekiston bo'yicha mamlakat hisobotlari. (<https://www.imf.org/uz/Countries/UZB>)